

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 9ης Οκτωβρίου 2014*

«Προδικαστική παραπομπή — Κοινωνική ασφάλιση — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 — Άρθρο 22, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο — Ασφάλιση υγείας — Νοσοκομειακή περίθαλψη παρεχόμενη εντός άλλου κράτους μέλους — Μη χορήγηση προηγούμενης εγκρίσεως — Έλλειψη φαρμάκων και ιατρικού υλικού πρώτης ανάγκης»

Στην υπόθεση C-268/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunalul Sibiu (Ρουμανία), με απόφαση της 7ης Μαΐου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Μαΐου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

Elena Petru

κατά

Casa Județeană de Asigurări de Sănătate Sibiu,

Casa Națională de Asigurări de Sănătate,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Μ. Pešič, πρόεδρο τμήματος, Α. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas (εισηγητή) και C. G. Fernlund, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Cruz Villalón

γραμματέας: L. Carrasco Marco, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 26ης Μαρτίου 2014,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η E. Petru, εκπροσωπούμενη από την R. Giura, avocat,
- το Casa Județeană de Asigurări de Sănătate Sibiu και το Casa Națională de Asigurări de Sănătate, εκπροσωπούμενα από τους F. Cioloboc και C. Fechete, καθώς και από την L. Bogdan,
- η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις R.-I. Hațieganu και Α.-L. Crișan, καθώς και από τον R. H. Radu,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ρουμανική.

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την J. Beeko, επικουρούμενη από την M. Gray, barrister,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την C. Gheorghiu και τον D. Martin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 19ης Ιουνίου 2014,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 22, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 592/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008 (ΕΕ L 117, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 1408/71).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της E. Petru, αφενός, και των Casa Județeană de Asigurări de Sănătate Sibiu (περιφερειακού ταμείου ασφαλίσεως υγείας Σίμπιου) και Casa Națională de Asigurări de Sănătate (Εθνικού Ταμείου Ασφαλίσεως Υγείας), αφετέρου, σχετικά με υπηρεσίες νοσοκομειακής περιθάλψεως που παρασχέθηκαν εντός της Γερμανίας, καθόσον η πρώτη ζητεί ως αποζημίωση την επιστροφή των δαπανών που κατέβαλε για τις υπηρεσίες αυτές.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 22 του κανονισμού 1408/71, το οποίο φέρει τον τίτλο «Διαμονή εκτός του αρμοδίου κράτους — Επιστροφή ή μεταφορά κατοικίας σε άλλο κράτος μέλος κατά τη διάρκεια ασθενείας ή μητρότητας — Ανάγκη μεταβάσεως σε άλλο κράτος μέλος για υποβολή σε κατάλληλη θεραπεία», ορίζει τα εξής:

«1. Ο μισθωτός ή μη μισθωτός [εργαζόμενος], ο οποίος πληροί τις απαιτούμενες από τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους προϋποθέσεις για να έχει δικαίωμα παροχών, αφού ληφθούν υπόψη ενδεχομένως οι διατάξεις του άρθρου 18, και:

[...]

- γ) ο οποίος έλαβε την έγκριση του αρμοδίου φορέα να μεταβεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, για να υποβληθεί στην κατάλληλη για την κατάστασή του θεραπεία

έχει δικαίωμα:

- i) παροχών εις είδος που χορηγούνται, για λογαριασμό του αρμοδίου φορέα, από τον φορέα του τόπου διαμονής [...], σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από τον φορέα αυτόν, σαν να ήταν ασφαλισμένος σε αυτόν· η διάρκεια χορηγήσεως των παροχών αυτών διέπεται πάντως από τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους·

[...]

2. [...]

Η έγκριση που απαιτείται δυνάμει της παραγράφου 1, στοιχείο γ', δεν δύναται να μη δοθεί εφόσον η σχετική θεραπεία περιλαμβάνεται στις παροχές που προβλέπονται από τη νομοθεσία του κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου κατοικεί ο ενδιαφερόμενος, και εφόσον η θεραπεία αυτή δεν δύναται να του παρασχεθεί μέσα στα χρονικά όρια που είναι κανονικά αναγκαία για την παροχή της στο κράτος μέλος του τόπου κατοικίας του εάν ληφθεί υπόψη η τρέχουσα κατάσταση της υγείας του και η πιθανή εξέλιξη της ασθένειας.

3. Οι διατάξεις των παραγράφων 1 [...] και 2 εφαρμόζονται [κατ' αναλογία] επί των μελών της οικογένειας ενός μισθωτού ή μη μισθωτού.

[...]

- 4 Βάσει του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1972, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 138), η διοικητική επιτροπή για την κοινωνική ασφάλιση των διακινουμένων εργαζομένων, την οποία προβλέπει το άρθρο 80 του κανονισμού 1408/71, κατήρτισε ένα υπόδειγμα για το πιστοποιητικό που είναι αναγκαίο για την εφαρμογή του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο γ', περίπτωση i, του δεύτερου αυτού κανονισμού, συγκεκριμένα δε το έντυπο E 112.

Το ρουμανικό δίκαιο

- 5 Το άρθρο 208, παράγραφος 3, του νόμου 95/2006, περί μεταρρυθμίσεως του συστήματος υγείας (Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, *Monitorul Oficial al României*, τεύχος I, αριθ. 372, της 28ης Απριλίου 2006), προβλέπει τα εξής:

«Η ασφάλιση υγείας είναι υποχρεωτική, λειτουργεί δε ως ενιαίο σύστημα, δεδομένου ότι η επίτευξη των προβλεπομένων στην παράγραφο 2 σκοπών επιδιώκεται σύμφωνα με τις ακόλουθες αρχές:

- a) την ελεύθερη επιλογή ασφαλιστικού ταμείου εκ μέρους του ασφαλισμένου·
- b) την αλληλεγγύη και την επικουρικότητα όσον αφορά τη σύσταση και τη χρήση των αντίστοιχων κεφαλαίων·
- c) την ελεύθερη εκ μέρους των ασφαλισμένων επιλογή παρέχοντος ιατρικές υπηρεσίες, φαρμάκων και ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού, υπό τους όρους που προβλέπει ο παρών νόμος και η σύμβαση πλαίσιο·
- d) την αποκέντρωση και τη διοικητική και διαχειριστική αυτοτέλεια·
- e) την υποχρεωτική συμμετοχή στην καταβολή εισφορών υπέρ του Ενιαίου Εθνικού Ταμείου Ασφάλισεως Υγείας·
- f) τη συμμετοχή των ασφαλισμένων, του Δημοσίου και των εργοδοτών στη διαχείριση του Ενιαίου Εθνικού Ταμείου Ασφάλισεως Υγείας·
- g) το δικαίωμα κάθε ασφαλισμένου να απολαύει συνόλου βασικών ιατρικών παροχών κατά τρόπο ισότιμο και μη ενέχοντα διακρίσεις·
- h) τη διαφάνεια όσον αφορά τη δραστηριότητα του συστήματος ασφαλίσεως υγείας·

i) τον ελεύθερο ανταγωνισμό μεταξύ παρόχων και προμηθευτών που συνάπτουν συμβάσεις με τα ταμεία ασφαλίσεως υγείας.»

6 Κατά το άρθρο 40, παράγραφος 1, στοιχείο b, του παραρτήματος της αποφάσεως 592/2008 του προέδρου του Εθνικού Ταμείου Ασφαλίσεως Υγείας (*Ordinul președintelui Casei Naționale de Asigurări de Sănătate nr. 592/2008*), της 26ης Αυγούστου 2008, περί εγκρίσεως των όρων χρήσεως, στο πλαίσιο του ρουμανικού συστήματος ασφαλίσεως υγείας, των εντύπων που εκδίδονται κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 1408/71 και του κανονισμού 574/72 (*Monitorul Oficial al României*, τεύχος I, αριθ. 648, της 11ης Σεπτεμβρίου 2008), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 575/2009 (*Monitorul Oficial al României*, τεύχος I, αριθ. 312, της 12ης Μαΐου 2009, και κατά το διορθωτικό που δημοσιεύθηκε στο *Monitorul Oficial al României*, τεύχος I, αριθ. 461, της 3ης Ιουλίου 2009):

«Το έντυπο E 112 απευθύνεται στους μισθωτούς και μη μισθωτούς εργαζομένους και στα μέλη των οικογενειών τους των οποίων τη μετάβαση σε άλλο κράτος μέλος για λόγους ιατρικής περιθάλψεως έχει εγκρίνει ο αρμόδιος φορέας.»

7 Το άρθρο 40, παράγραφος 3, της αποφάσεως αυτής προβλέπει ότι:

«Ο αρμόδιος φορέας δεν μπορεί να αρνηθεί την έκδοση του εντύπου E 112 στην περίπτωση την οποία προβλέπει η παράγραφος 1, στοιχείο b, εφόσον η οικεία περιθάλψη καταλέγεται μεταξύ των παροχών που χορηγούνται βάσει της νομοθεσίας του κράτους μέλους στο οποίο διαμένει ο ενδιαφερόμενος και εφόσον η περιθάλψη αυτή δεν είναι δυνατό να του παρασχεθεί εντός των χρονικών ορίων που είναι κανονικά αναγκαία για την παροχή της εντός του κράτους μέλους του τόπου διαμονής του, λαμβανομένης υπόψη της τρέχουσας καταστάσεως της υγείας του και της πιθανολογούμενης εξέλιξη της ασθένειάς.»

8 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του παραρτήματος της αποφάσεως 729/2009 του Εθνικού Ταμείου Ασφαλίσεως Υγείας περί εγκρίσεως των όρων επιστροφής και ανακτήσεως των εξόδων για την παροχή ιατρικής περιθάλψεως βάσει των διεθνών συμφωνιών στον τομέα της υγείας, συμβαλλόμενο μέρος των οποίων είναι η Ρουμανία (*Ordinul nr. 729/2009 al Casei Naționale a Asigurărilor de Sănătate pentru aprobarea Normelor metodologice privind rambursarea și recuperarea cheltuielilor reprezentând asistența medicală acordată în baza documentelor internaționale cu prevederi în domeniul sănătății la care România este parte*), της 17ης Ιουλίου 2009 (*Monitorul Oficial al României*, τεύχος I, αριθ. 545, της 5ης Αυγούστου 2009), ορίζει ότι:

«Σε περίπτωση κατά την οποία ασφαλισμένος υπαγόμενος στο ρουμανικό σύστημα ασφαλίσεως υγείας μεταβαίνει σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να τύχει ιατρικής περιθάλψεως, χωρίς προηγούμενη έγκριση του ταμείου ασφαλίσεως υγείας στο οποίο είναι εγγεγραμμένος ως ασφαλισμένος, βαρύνεται με τις δαπάνες των οικείων ιατρικών παροχών.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

9 Από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι από πλειόνων ετών η E. Petru πάσχει από σοβαρά αγγειακά προβλήματα. Το 2007 υπέστη έμφραγμα του μυοκαρδίου, κατόπιν του οποίου υπεβλήθη σε χειρουργική επέμβαση. Το 2009, καθόσον η κατάσταση της υγείας της είχε επιδεινωθεί, νοσηλεύθηκε στο *Institutul de Boli Cardiovasculare* (Ινστιτούτο Καρδιαγγειακών Νοσημάτων) της Τιμισοάρα (Ρουμανία). Βάσει των ιατρικών εξετάσεών της ελήφθη η απόφαση να υποβληθεί σε εγχείρηση ανοιχτής καρδιάς, προκειμένου να αντικατασταθεί η μιτροειδής βαλβίδα και να τοποθετηθούν δύο αγγειακά εμφυτεύματα.

- 10 Κρίνοντας ότι οι συνθήκες στο νοσοκομειακό ίδρυμα αυτό δεν ήταν κατάλληλες για να υποβληθεί σε τέτοια χειρουργική επέμβαση, η E. Petru αποφάσισε να μεταβεί στη Γερμανία, σε νοσοκομείο της οποίας υποβλήθηκε στην επέμβαση αυτή. Το κόστος της επεμβάσεως και τα έξοδα μετεγχειρητικής νοσηλείας ανήλθαν συνολικά στο ποσό των 17 714,70 ευρώ.
- 11 Πριν μεταβεί στη Γερμανία, η E. Petru ζήτησε από το Casa Județeană de Asigurări de Sănătate Sibiu την κάλυψη των εξόδων της επεμβάσεως αυτής μέσω του εντύπου E 112. Η αίτησή της, η οποία πρωτοκολλήθηκε στις 2 Μαρτίου 2009, απορρίφθηκε για τον λόγο ότι από την έκθεση του θεράποντος ιατρού δεν προέκυπτε ότι η ιατρική πράξη της οποίας είχε ζητηθεί η έγκριση, και η οποία καταλέγεται μεταξύ των βασικών ιατρικών πράξεων, δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος σε ρουμανικό νοσηλευτικό ίδρυμα, λαμβανομένης υπόψη της καταστάσεως της υγείας της και της εξελίξεως της ασθένειάς της.
- 12 Στις 2 Νοεμβρίου 2011, η E. Petru άσκησε αγωγή με αίτημα να υποχρεωθούν τα Casa Județeană de Asigurări de Sănătate Sibiu και Casa Națională de Asigurări de Sănătate να της καταβάλουν ως αποζημίωση το αντίτιμο σε ρουμανικά λεί του ποσού των 17 714,70 ευρώ. Προς στήριξη της αγωγής της, υποστήριξε ότι οι συνθήκες νοσηλείας στο Institutul de Boli Cardiovasculare de Timișoara ήταν εντελώς ακατάλληλες, καθόσον υπήρχε έλλειψη φαρμάκων και ιατρικού υλικού πρώτης ανάγκης, και ότι, επειδή επρόκειτο για λεπτή χειρουργική επέμβαση και εξαιτίας των ακατάλληλων συνθηκών αυτών, αποφάσισε να εγκαταλείψει το νοσοκομείο αυτό και να μεταβεί σε κλινική ευρισκόμενη στη Γερμανία.
- 13 Δεδομένου ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε την αγωγή της με απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2012, η E. Petru άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Tribunalul Sibiu (Πολυμελούς Πρωτοδικείου Σίμπιου).
- 14 Προς στήριξη της αιτήσεώς της αναίρέσεως, η E. Petru επικαλείται το άρθρο 208, παράγραφος 3, του νόμου 95/2006, το άρθρο 22, παράγραφοι 1, στοιχείο γ', και 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1408/71, καθώς και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 15 Τα αναιρείβλητα της κύριας δίκης ζητούν την απόρριψη αυτής της αιτήσεως αναίρέσεως, διατεινόμενα ότι η E. Petru δεν πληρούσε τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη χορήγηση του εντύπου E 112, δεδομένου ότι δεν απέδειξε ότι ήταν αδύνατο να τύχει στη Ρουμανία, εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος, της οικείας ιατρικής παροχής. Επικαλούνται τις διατάξεις των κανονισμών 1408/71 και 574/72, του νόμου 95/2006 και της αποφάσεως 592/2008, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 8 της αποφάσεως 729/2009.
- 16 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι οι διάδικοι της κύριας δίκης ερμηνεύουν κατά διαφορετικό τρόπο τις εφαρμοστέες στη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί διατάξεις του εθνικού δικαίου και του δικαίου της Ένωσης και ότι η επίλυση της διαφοράς αυτής εξαρτάται από την προσήκουσα ερμηνεία του άρθρου 22 του κανονισμού 1408/71.
- 17 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunalul Sibiu αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει η έννοια της αδυναμίας παροχής περιθάλψεως σε ασφαλισμένο εντός του κράτους όπου διαμένει, κατά το άρθρο 22, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1408/71, να ερμηνεύεται κατά απόλυτο ή κατά εύλογο τρόπο; Δηλαδή, μπορεί να εξομοιωθεί περίπτωση κατά την οποία είναι δυνατή η πραγματοποίηση χειρουργικής επεμβάσεως εντός του κράτους διαμονής εντός ευλόγου χρόνου και κατά ικανοποιητικό τρόπο από τεχνολογικής και τεχνικής απόψεως, δεδομένου ότι υπάρχουν οι απαιτούμενοι ειδικοί, οι οποίοι διαθέτουν ισότιμες επιστημονικές γνώσεις, πλην όμως υπάρχει έλλειψη φαρμάκων και ιατρικού υλικού πρώτης ανάγκης, με την περίπτωση κατά την οποία δεν μπορεί να διασφαλισθεί η παροχή της αναγκαίας ιατρικής περιθάλψεως κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου αυτού;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

- 18 Η Ρουμανική Κυβέρνηση, υπενθυμίζοντας ότι απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να καθορίσει, με την αίτησή του προδικαστικής αποφάσεως, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται τα ερωτήματα που υποβάλλει στο Δικαστήριο, επισημαίνει ότι, εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο δεν εξέθεσε τα πραγματικά περιστατικά όπως αυτά αποδείχθηκαν βάσει των στοιχείων τα οποία προσκομίσθηκαν ενώπιόν του, αλλά απλώς επανέλαβε όσα διατείνονται οι διάδικοι. Κατά τα *Casa Județeană de Asigurări de Sănătate Sibiu* και *Casa Națională de Asigurări de Sănătate*, όμως, τα όσα διατείνεται η E. Petru περί ελλείψεως φαρμάκων και ιατρικού υλικού πρώτης ανάγκης και τα οποία εκλαμβάνονται ως δεδομένα κατά το υποβληθέν ερώτημα διαψεύδονται από τα αποδεικτικά στοιχεία αυτά, οπότε το υπό κρίση ερώτημα δεν έχει καμία χρησιμότητα για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 19 Η Ρουμανική Κυβέρνηση επισημαίνει επίσης ότι το αιτούν δικαστήριο δεν εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους εκτιμά ότι η απάντηση στο ερώτημά του είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 20 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η διαδικασία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ αποτελεί μηχανισμό συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, μέσω του οποίου το πρώτο παρέχει στα δεύτερα τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που τους είναι αναγκαία για την επίλυση των διαφορών επί των οποίων καλούνται να αποφανθούν (αποφάσεις *Geistbeck*, C-509/10, EU:C:2012:416, σκέψη 47, και *Impacto Azul*, C-186/12, EU:C:2013:412, σκέψη 26).
- 21 Στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής, απόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς της κύριας δίκης και φέρει την ευθύνη της μέλλουσας να εκδοθεί δικαστικής αποφάσεως, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δίκης του αποφάσεως όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, σκέψη 59, και *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio*, C-217/05, EU:C:2006:784, σκέψη 16).
- 22 Προκειμένου να καταστήσει δυνατή την εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης κατά τρόπο χρήσιμο για το εθνικό δικαστήριο, το άρθρο 94 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου προβλέπει ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, συνοπτική έκθεση του αντικειμένου της διαφοράς της κύριας δίκης και των σχετικών διαπιστωθέντων από το αιτούν δικαστήριο πραγματικών περιστατικών ή, τουλάχιστον, έκθεση των πραγματικών στοιχείων στα οποία στηρίζονται τα ερωτήματα, καθώς και έκθεση των λόγων για τους οποίους το αιτούν δικαστήριο υποβάλλει ερωτήματα ως προς την ερμηνεία ή το κύρος ορισμένων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης και της κατά τη γνώμη του σχέσεως μεταξύ των διατάξεων αυτών και της εφαρμοστέας στη διαφορά της κύριας δίκης εθνικής νομοθεσίας.
- 23 Δεδομένου ότι τα σχετικά με το δίκαιο της Ένωσης ερωτήματα τεκμαίρεται ότι είναι λυσιτελή, το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει αίτηση που υπέβαλε εθνικό δικαστήριο μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης που ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, επίσης, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις *Cipolla κ.λπ.*, C-94/04 και C-202/04, EU:C:2006:758, σκέψη 25, και *Chartered Institute of Patent Attorneys*, C-307/10, EU:C:2012:361, σκέψη 32).
- 24 Τούτο δεν συμβαίνει εν προκειμένω.

- 25 Συγκεκριμένα, αφενός, όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης, στην απόφαση περί παραπομπής εκτίθενται, υπό τον τίτλο «Το αντικείμενο της ένδικης διαφοράς», τα επιχειρήματα της E. Petru, καθώς και, υπό τον τίτλο «Τα πραγματικά περιστατικά», τα πραγματικά στοιχεία που συνοψίσθηκαν στις σκέψεις 9 έως 11 της παρούσας αποφάσεως. Μολονότι το αιτούν δικαστήριο δεν αποφαίνεται, με την απόφαση αυτή, επί των αποδεικτικών στοιχείων που προσκόμισαν οι διάδικοι προς επίρρωση ή αντίκρουση των επιχειρημάτων αυτών και μολονότι, ως εκ τούτου, δεν διαπιστώνει, στο στάδιο αυτό της δίκης, την έλλειψη φαρμάκων και ιατρικού υλικού πρώτης ανάγκης η οποία εκλαμβάνεται ως δεδομένη στο προδικαστικό ερώτημα, εντούτοις εκθέτει, τουλάχιστον, τα πραγματικά στοιχεία στα οποία στηρίζεται το ερώτημα αυτό.
- 26 Αφετέρου, όσον αφορά τους λόγους για τους οποίους το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς την ερμηνεία του άρθρου 22, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1408/71, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, καθόσον οι διάδικοι της κύριας δίκης ερμηνεύουν κατά διαφορετικό τρόπο τη διάταξη αυτή, το εν λόγω δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν η εν λόγω διάταξη έχει εφαρμογή σε περίπτωση κατά την οποία η επίμαχη αδυναμία παροχής περιθάλψεως εντός του κράτους μέλους διαμονής του ασφαλισμένου οφείλεται σε έλλειψη φαρμάκων και ιατρικού υλικού πρώτης ανάγκης, εκτιμάται δε ότι η επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης εξαρτάται από την απάντηση που θα δοθεί στο ερώτημα αυτό.
- 27 Συνεπώς, η ερμηνεία που ζητείται δεν στερείται προδήλως οποιασδήποτε σχέσεως με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, το δε πρόβλημα που εγείρεται δεν είναι υποθετικό, αλλά άπτεται των πραγματικών περιστατικών τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο κατ' αντιμωλία συζητήσεως μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης και των οποίων η διαπίστωση απόκειται στο αιτούν δικαστήριο. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει στη διάθεσή του τα αναγκαία στοιχεία για να δώσει λυσιτελή απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα.
- 28 Ως εκ τούτου, το ερώτημα αυτό είναι παραδεκτό.

Επί της ουσίας

- 29 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 22, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι η έγκριση που απαιτείται βάσει της παραγράφου 1, στοιχείο γ', περίπτωση i, του ιδίου αυτού άρθρου δεν δύναται να μη δοθεί σε περίπτωση κατά την οποία η οικεία νοσοκομειακή περίθαλψη δεν μπορεί να παρασχεθεί εγκαίρως εντός του κράτους μέλους όπου διαμένει ο ασφαλισμένος λόγω ελλείψεως φαρμάκων και ιατρικού υλικού πρώτης ανάγκης.
- 30 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 22, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1408/71, απαιτείται να πληρούνται δύο προϋποθέσεις προκειμένου να καταστεί υποχρεωτική η εκ μέρους του αρμόδιου φορέα προηγούμενη έγκριση που ζητείται βάσει της παραγράφου 1, στοιχείο γ', περίπτωση i, του ιδίου αυτού άρθρου. Βάσει της πρώτης προϋποθέσεως απαιτείται η αναγκαία περίθαλψη να περιλαμβάνεται στις παροχές που προβλέπει η νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο διαμένει ο ασφαλισμένος. Βάσει της δεύτερης προϋποθέσεως απαιτείται η περίθαλψη που ο ασφαλισμένος επιθυμεί να του παρασχεθεί εντός κράτους μέλους διαφορετικού εκείνου στο οποίο διαμένει να μην μπορεί, λαμβανομένης υπόψη της καταστάσεως της υγείας του και της πιθανολογούμενης εξελίξεως της ασθένειάς του, να του παρασχεθεί εντός του κράτους μέλους στο οποίο διαμένει μέσα στα χρονικά όρια που είναι κανονικά αναγκαία για να τύχει της περιθάλψεως αυτής στο κράτος μέλος διαμονής του (βλ., σχετικώς, απόφαση Elchinov, C-173/09, EU:C:2010:581, σκέψεις 53 και 54 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 31 Ως προς τη δεύτερη αυτή προϋπόθεση, την οποία αφορά εν προκειμένω το προδικαστικό ερώτημα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι δεν επιτρέπεται να μη δοθεί η απαιτούμενη έγκριση σε περίπτωση κατά την οποία δεν μπορεί να παρασχεθεί εγκαίρως η ίδια ή εξίσου αποτελεσματική θεραπευτική αγωγή εντός

του κράτους μέλους στο οποίο διαμένει ο ενδιαφερόμενος (βλ., σχετικώς, αποφάσεις Inizan, C-56/01, EU:C:2003:578, σκέψεις 45 και 60, Watts, C-372/04, EU:C:2006:325, σκέψη 61, και Elchinov, EU:C:2010:581, σκέψη 65).

- 32 Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει συναφώς ότι ο αρμόδιος φορέας, για να εκτιμήσει αν ο ασθενής μπορεί εγκαίρως να υποβληθεί στο κράτος μέλος διαμονής του σε εξίσου αποτελεσματική θεραπεία, οφείλει να εξετάσει το σύνολο των περιστάσεων που χαρακτηρίζουν κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη όχι μόνον την κατάσταση της υγείας του ασθενούς κατά τον χρόνο που ζητείται η έγκριση και, ενδεχομένως, την ένταση του πόνου ή τη φύση της αναπηρίας του, η οποία μπορεί, για παράδειγμα, να καθιστά αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας, αλλά και το ιστορικό του (αποφάσεις Inizan, EU:C:2003:578, σκέψη 46, Watts, EU:C:2006:325, σκέψη 62, και Elchinov, EU:C:2010:581, σκέψη 66).
- 33 Μεταξύ του συνόλου αυτού των περιστάσεων που οφείλει να λάβει υπόψη ο αρμόδιος φορέας μπορεί να καταλέγεται σε συγκεκριμένη περίπτωση και η έλλειψη φαρμάκων και ιατρικού υλικού πρώτης ανάγκης, όπως προβάλλεται στην υπόθεση της κύριας δίκης. Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 25 των προτάσεών του, το άρθρο 22, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1408/71 δεν προβαίνει σε διάκριση μεταξύ των διαφόρων λόγων για τους οποίους δεν μπορεί να παρασχεθεί εγκαίρως ορισμένη ιατρική περίθαλψη. Μια τέτοια έλλειψη φαρμάκων και ιατρικού υλικού μπορεί, όμως, προφανώς, όπως και η έλλειψη ειδικού εξοπλισμού ή εξειδικευμένου προσωπικού, να καθιστά αδύνατη την έγκαιρη παροχή εντός του κράτους μέλους διαμονής της ίδιας ή εξίσου αποτελεσματικής περιθάλψεως.
- 34 Εντούτοις, όπως διατείνονται η Ρουμανική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από την μνημονευθείσα στη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως νομολογία προκύπτει ότι αυτή η αδυναμία πρέπει να εκτιμάται λαμβανομένου υπόψη, αφενός, του συνολικού επιπέδου των νοσοκομειακών ιδρυμάτων του κράτους μέλους διαμονής τα οποία δύνανται να παράσχουν την οικεία περίθαλψη και, αφετέρου, του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο η περίθαλψη αυτή μπορεί να παρασχεθεί εγκαίρως.
- 35 Όσον αφορά την υπόθεση της κύριας δίκης, η Ρουμανική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι η E. Petru είχε δικαίωμα να απευθυνθεί σε οποιοδήποτε άλλο νοσηλευτικό ίδρυμα στη Ρουμανία το οποίο διαθέτει τον αναγκαίο εξοπλισμό για την επέμβαση που κρίνεται αναγκαία για εκείνη. Επισημαίνει επίσης, όπως και τα αναιρεσίβλητα της κύριας δίκης, ότι στην έκθεση του θεράποντος ιατρού διευκρινίζεται ότι η επέμβαση αυτή έπρεπε να πραγματοποιηθεί εντός τριμήνου. Ως εκ τούτου, εφόσον αποδειχθούν τα πραγματικά περιστατικά που προβάλλει η E. Petru όσον αφορά την έλλειψη φαρμάκων και ιατρικού υλικού πρώτης ανάγκης στο Institutul de Boli Cardiovasculare de Timișoara, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει αν η επέμβαση αυτή θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί εντός του ως άνω χρονικού διαστήματος σε άλλο νοσοκομειακό ίδρυμα της Ρουμανίας.
- 36 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 22, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι η έγκριση που απαιτείται βάσει της παραγράφου 1, στοιχείο γ', περίπτωση i, του ίδιου αυτού άρθρου δεν δύναται να μη δοθεί σε περίπτωση κατά την οποία η οικεία νοσοκομειακή περίθαλψη δεν μπορεί να παρασχεθεί εγκαίρως εντός του κράτους μέλους όπου διαμένει ο ασφαλισμένος λόγω ελλείψεως φαρμάκων και ιατρικού υλικού πρώτης ανάγκης. Η αδυναμία αυτή πρέπει να εκτιμάται λαμβανομένου υπόψη του συνολικού επιπέδου των νοσοκομειακών ιδρυμάτων αυτού του κράτους μέλους τα οποία δύνανται να παράσχουν την οικεία περίθαλψη και του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο η περίθαλψη αυτή μπορεί να παρασχεθεί εγκαίρως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 37 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 22, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 592/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, έχει την έννοια ότι η έγκριση που απαιτείται βάσει της παραγράφου 1, στοιχείο γ', περίπτωση i, του ιδίου αυτού άρθρου δεν δύναται να μη δοθεί σε περίπτωση κατά την οποία η οικεία νοσοκομειακή περίθαλψη δεν μπορεί να παρασχεθεί εγκαίρως εντός του κράτους μέλους όπου διαμένει ο ασφαλισμένος λόγω ελλείψεως φαρμάκων και ιατρικού υλικού πρώτης ανάγκης. Η αδυναμία αυτή πρέπει να εκτιμάται λαμβανομένου υπόψη του συνολικού επιπέδου των νοσοκομειακών ιδρυμάτων αυτού του κράτους μέλους τα οποία δύναται να παράσχουν την οικεία περίθαλψη και του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο η περίθαλψη αυτή μπορεί να παρασχεθεί εγκαίρως.

(υπογραφές)